

Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка

Бібліографічний огляд

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА. ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСЬ

Суми 2023

Невпинне зростання обсягів інформації, стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, посилення глобальних інформаційних впливів сьогодні вимагають від людини наявності певних знань, умінь і навичок у роботі із інформацією.

Інформаційна культура суспільства в цілому характеризує ступінь досконалості у всіх можливих видах роботи з інформацією: її отриманні, накопиченні, опрацюванні будь-якого роду, у створенні на цій основі якісно нової інформації, її передаванні, практичному використанні.

Основна тенденція в динаміці формування поняття «інформаційна культура» пов'язана з фундаментальністю і багатоаспектністю її розгляду не тільки як феномена, визначеного умовами науково-технічного прогресу, електронними засобами переробки, зберігання і передачі соціальної інформації, а перш за все як діяльнісної інфраструктури, що пронизує усі епохи і цивілізації, всі сфери людської діяльності і всі щаблі розвитку людини як соціальної істоти.

Інформаційна компетентність – це здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації, уміння працювати з різними видами інформації, знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з професійною діяльністю, здатність використовувати комп'ютерні технології у професійній діяльності та повсякденному житті.

Авторські права – це набір суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам літературних, мистецьких та наукових творів отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності. Авторське право в Україні ґрунтується на Конституції України, Цивільному кодексі України та Законі «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року, що набрав чинності 1 січня 2023 року.

Закон України «Про авторське право і суміжні права».

Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»

Закон України, що регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та суміжних прав, а також щодо прав особливого роду, пов'язаних зі сферою авторського права або суміжних прав. Розглянуто сучасне законодавство та його практичне застосування у сфері авторського права і суміжних прав в Україні. Поряд зі змістом та умовами виникнення права інтелектуальної власності у цій сфері, способами розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права і суміжних прав, висвітлено

питання колективного управління правами суб'єктів авторського права та суміжних прав, а також порядок захисту прав випадку їх порушення.

Державні стандарти України (ДСТУ) – стандарти, розроблені відповідно до чинного законодавства України, що встановлюють для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості, розроблені на основі консенсусу та затверджені уповноваженим органом. Стандарти ДСТУ існують з 1993 року. Фонд національних стандартів в Україні становить більше 27 тис. документів, деякі з яких гармонізовані з міжнародними та європейськими.

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT). – Чинний від 2007–07–01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

Згідно з Указом Держкомітету України з питань технічного регулювання і споживчої політики від 10.11.2006 р. № 322 з 1 липня 2007 року в Україні діє міждержавний стандарт ДСТУ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Нововведений стандарт відповідає ГОСТові 7.1-2003 і є базовим для складання бібліографічного опису всіх видів документів. Цей стандарт введено замість п'яти попередніх стандартів опису нотних,

картографічних та образотворчих видань, аудіовізуальних матеріалів, друкованих та електронних видів документів.

Бібліографічне посилання – сукупність бібліографічних відомостей про документи, який цитують, згадують або розглядають в основному тексті, необхідних і достатніх для його загальної характеристики, ідентифікування та пошуку; елемент бібліографічного апарату документа; вид приміток, які містять лише бібліографічні відомості. Об'єктом бібліографічного посилання є всі види опублікованих і неопублікованих документів, їхні окремі складники або групи документів на будь-яких носіях інформації.

Бібліографічне посилання застосовують у разі цитування й запозичення текстів, положень, формул, таблиць, ілюстрацій тощо.

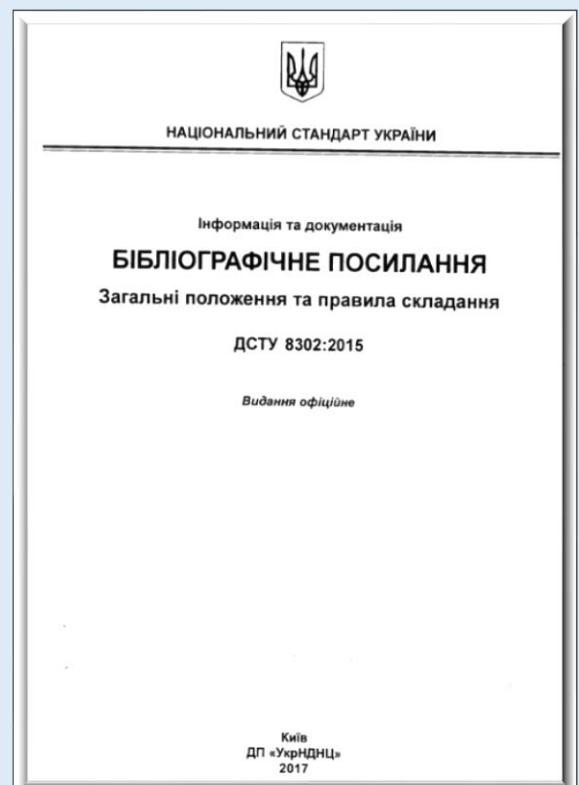
Посилання на джерела потрібні для дотримання принципів академічної доброчесності, поглибленого ознайомлення з темою, перевірки цитат, уникнення конфліктних ситуацій між авторами, звинувачень у плагіаті та крадіжках інтелектуальної власності.

Правила та особливості складання бібліографічного посилання, їх розміщування у виданнях запроваджено в систему міжнародних стандартів ISO та національного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», який введено в дію з 1 липня 2016 року.

Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Національний стандарт України. – Вид. офіц. – [Введено вперше; чинний від 2016-07-01]. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с. – (Інформація та документація).

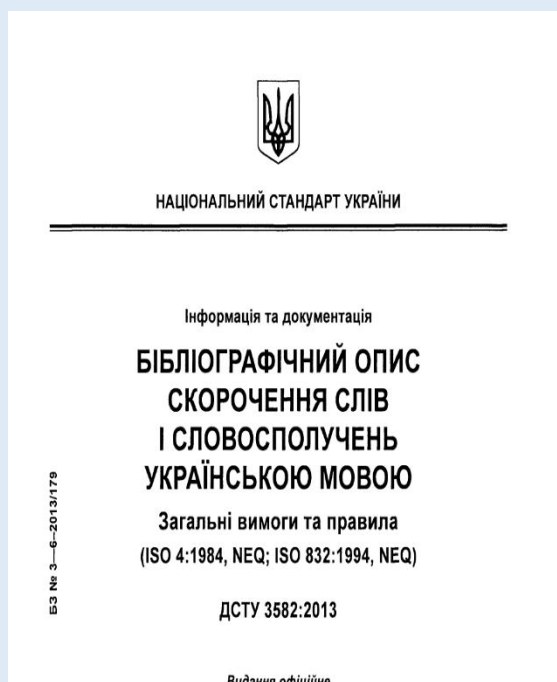
Стандарт установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщування в документах. Бібліографічне посилання, що є частиною довідкового апарата документа, наводять у формі бібліографічного запису.

Бібліографічні відомості про цитовані або згадувані в тексті документи на будь-яких носіях інформації, що є об'єктами бібліографічного посилання, мають бути достатніми для їхньої загальної характеристики, ідентифікування та пошуку. У стандарті окремо подано особливості складання бібліографічних посилань на електронні ресурси та архівні документи. Приклади, що наведено в тексті стандарту, є умовними.

Державною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова» (розробники: Н. Петрова (науковий керівник), Г. Плиса, Т. Жигун) розроблено стандарт:

ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ) / Національний стандарт України. – Вид. офіц. – Чинний від 2013–08–22. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 15 с. – (Інформація та документація).

З метою надати допомогу під час бібліографічного опису різних видів документів та матеріалів, що необхідно під час складання списків використаних джерел розроблено методичні рекомендації:

Бібліографічний опис документів відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, запровадженого в дію в Україні 01.07.2007 [Текст] : методичні рекомендації / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: В. О. Статкус, Н. Б. Давидова]. – 5-те вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 28 с. – Режим

доступу:

https://library.kname.edu.ua/images/images/Metodychni_rekomendatsii_2021.pdf

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА
Наукова бібліотека

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС ДОКУМЕНТІВ
ВІДПОВІДНО ДО ДСТУ ГОСТ 7.1:2006,
ЗАПРОВАДЖЕНОГО В ДІЮ В УКРАЇНІ 01.07.2007**

Методичні рекомендації

5-те видання, перероблене і доповнене

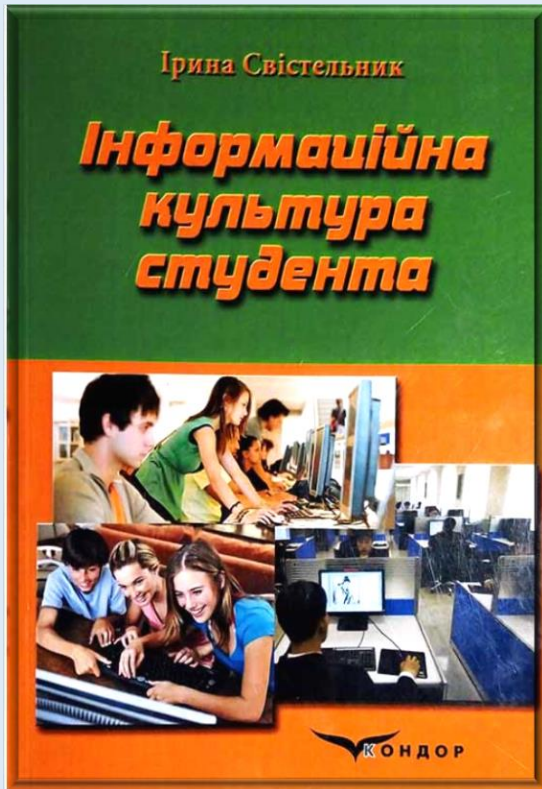
Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021

Методичні рекомендації розроблено згідно з національним стандартом. Потреба обумовлена низкою змін, внесених у правила складання бібліографічного опису чинним Державним стандартом. Запропонована редакція порівняно з попередніми (2007, 2011, 2014 та 2019 рр.) має більш вичерпний перелік видів документів та матеріалів, приклади бібліографічного опису яких зі стислими коментарями подано в рекомендаціях (друковані видання, неопубліковані документи, архівні, картографічні та образотворчі матеріали, електронні ресурси тощо). Видання стане в нагоді всім, хто стикається з питаннями бібліографічного опису документів.

У сучасному світі щодня з'являється величезна кількість нової інформації, і разом з нею зростають обсяги та рівень складності навичок її пошуку, накопичення, опрацювання, аналізу і синтезу. Оволодіння комплексом цих навичок неможливе без засвоєння знань щодо орієнтації в інформаційному середовищі, яке виходить далеко за межі вузькоспеціалізованих інтересів і визначає нестереотипність діяльності, мислення та готовність до ухвалення самостійних і обґрунтованих рішень з широкого кола питань у професійній

діяльності – без формування і розвитку інформаційної культури. Більш детально питання інформаційної культури розкриває навчальний посібник:

Свістельник, І. Інформаційна культура студента [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Свістельник. – Київ : Кондор, 2016. – 180 с.

Висвітлює теоретичні основи інформаційної культури, загальні відомості про традиційні (карткові) та електронні інформаційно-пошукові системи; систему інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту; методику пошуку інформації та аналітичне опрацювання джерел інформації. Питання ефективного використання інформації актуалізувало потребу у з'ясуванні змісту і значення інформаційної культури особистості та суспільства.

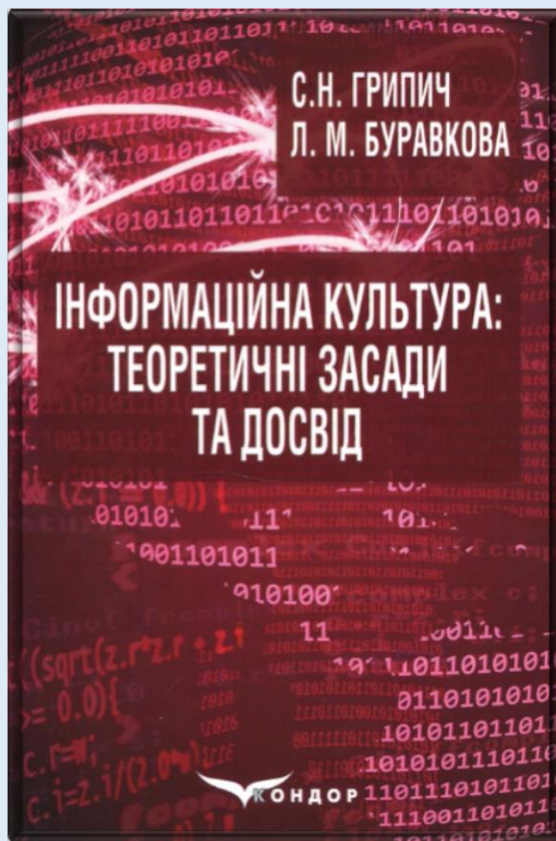
Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зростання обсягу інформаційних потоків, підвищення вимог до рівня освіченості людини – все більше актуалізують потребу у знаннях і вміннях, адекватних суспільним вимогам, особливо це стосується здатності опрацьовувати інформацію.

Питання ефективного використання інформації актуалізувало потребу у з'ясуванні змісту і значення інформаційної культури особистості та суспільства. Від цього залежать базові знання та вміння майбутніх фахівців та також рівень культури її споживання. Інформаційна культура є певною мірою показником рівня розвитку особистості, її освіченості, грамотності. Саме від навичок отримання інформації, її обробки та використання залежить рівень інформаційної культури особистості.

Теоретичні засади інформаційної культури розглянуто у виданні:

Грипич, С. Н. Інформаційна культура: теоретичні засади та досвід [Текст]: навчальний посібник / С. Н. Грипич, Л. М. Буравкова ; за заг. ред. С. Н. Грипич. – 2-ге вид., доп. – Київ : Кондор, 2018. – 181 с.

Навчальний посібник, перше видання якого було схвально сприйняте студентами та науковцями, у новому варіанті охоплює широкий спектр проблем з теоретичних засад інформаційної культури та практичного досвіду її формування в бібліотеках закладів вищої освіти. В ньому подаються відомості про карткові та електронні інформаційно-пошукові системи, алгоритми пошуку та аналітичне опрацювання джерел інформації; розглядаються питання, пов'язані з організацією та методикою науково-дослідницької діяльності студентів та молодих науковців, а також містяться рекомендації щодо оформлення результатів наукової діяльності.

Новизною другого видання посібника є доповнення його матеріалами про нові вимоги до оформлення дисертацій; інформацією про оформлення списків використаних джерел у наукових роботах за міжнародними стилями; матеріалами про УДК.

Наука в наші дні здійснює істотний вплив на реальні умови нашого життя. Кожному з нас важливо знати, що таке наука, як вона влаштована і як розвивається, що вона може і на що дозволяє сподіватися, а що їй недоступне.

Сучасна наука в багатьох відносинах кардинально відрізняється від тієї науки, яка існувала століття або навіть півстоліття тому.

Наукові дослідження є формою існування і розвитку науки. Процес наукового пізнання відрізняється особливою систематичністю і послідовністю. Науковий пошук завжди має організований і цілеспрямований характер специфічного дослідження. Основні методи вивчення наукових досліджень представлено в навчальному посібнику:

Колесников, О. В. Основи наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник / О. В. Колесников. – 2-ге вид., випр. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – 144 с.

Наукові дослідження є необхідною дисципліною при формуванні знань майбутніх спеціалістів будь-якої галузі. У посібнику надані основи методології, етапи, напрямки наукової творчості та логіки наукових досліджень.

Мета наукового дослідження – визначення конкретного об'єкта й всебічне, достовірне вивчення його структури, характеристик, зв'язків на основі розроблених у науці принципів і методів пізнання. Навчальний посібник містить, систематизований виклад основних положень з наукових та дослідницьких питань, які відповідають робочій програмі з цієї дисципліни.

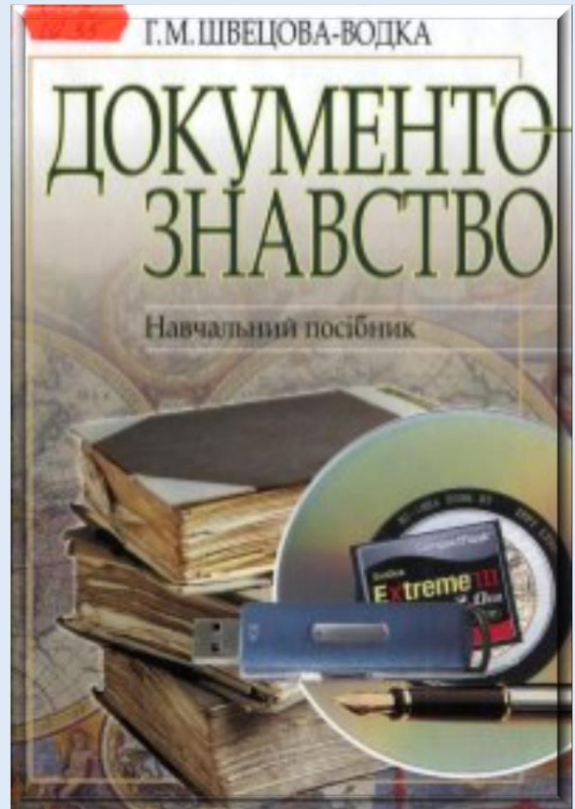
У професійній діяльності фахівців документально-інформаційної сфери суспільства одним із найпоширеніших є поняття «документ». Визначення та класифікація документів набувають не тільки наукового, а й суто практичного значення. Тому нині велике значення надається розвитку та викладанню загальнопрофесійної дисципліни «Документознавство», яка здатна забезпечити єдність у розв'язанні багатьох питань, пов'язаних із визначенням,

класифікацією та характеристикою документів. Найбільш поширені питання документознавства висвітлено в книзі:

Швецова-Водка Г.М. Документознавство [Текст]: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 398 с. – (Вища освіта XXI століття).

У посібнику розкриваються основні теоретичні питання загального документознавства – від визначення поняття «документ» до класифікації друкованих видань.

Виклад навчального матеріалу відображає авторську концепцію, що ґрунтується на власних наукових дослідженнях і узгоджена з працями відомих вчених – фахівців у галузі документознавства і книгознавства. Зміст посібника відповідає програмі навчальної дисципліни «Документознавство».

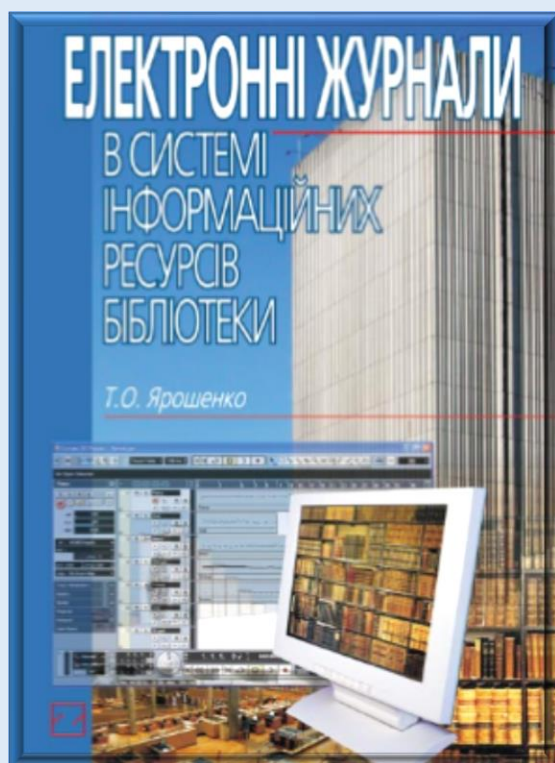
Матеріал у посібнику згруповано за темами: - функції, властивості та ознаки документа; інформаційна складова документа; класифікація документа; документознавство як наука; книга як вид документа; типи та жанри літератури; види друкованих видань.

Допоміжний апарат навчального посібника представлено Іменним та Предметним покажчиками. В іменному відображено в алфавітному порядку прізвища вчених, які згадуються в основному тексті посібника.

Предметний покажчик дає перелік предметів, які позначають різні явища, поняття, терміни, що згадуються у виданні. Усі предметні рубрики розташовано в алфавітному порядку. Посилання від них даються на сторінки навчального посібника.

Сучасне століття характеризується як період, в якому соціальна комунікація як тип соціальної цілеспрямованої взаємодії та як когнітивний процес, є важливою умовою розвитку суспільства. Все більшого значення набувають електронні комунікації, які здійснюють істотний вплив на характер і зміст бібліотечної діяльності. Еволюція наукового журналу простежується у виданні:

Ярошенко, Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки [Текст] / Т. О. Ярошенко. – Київ : Знання, 2010. – 215 с.

У монографії представлено комплексне дослідження становлення і розвитку електронного журналу як засобу наукової комунікації та складової інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки.

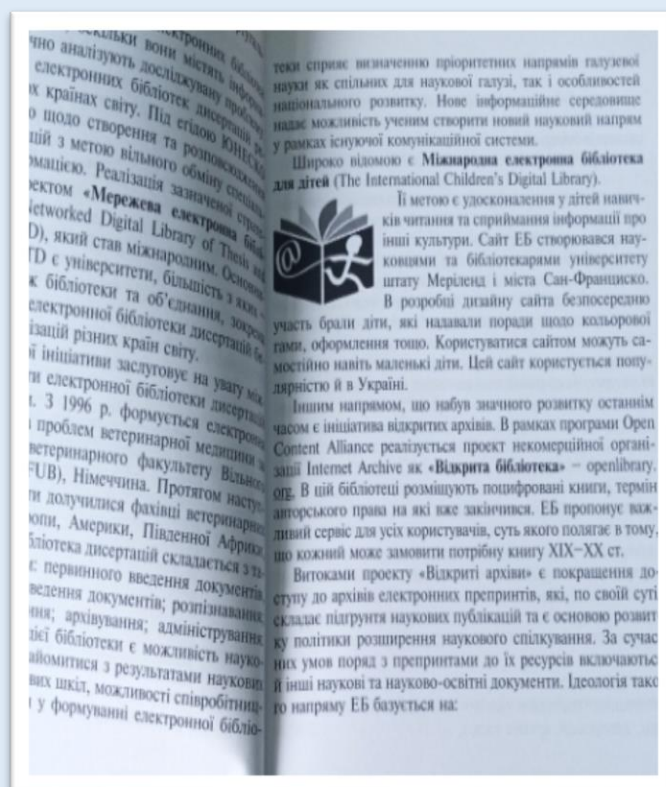
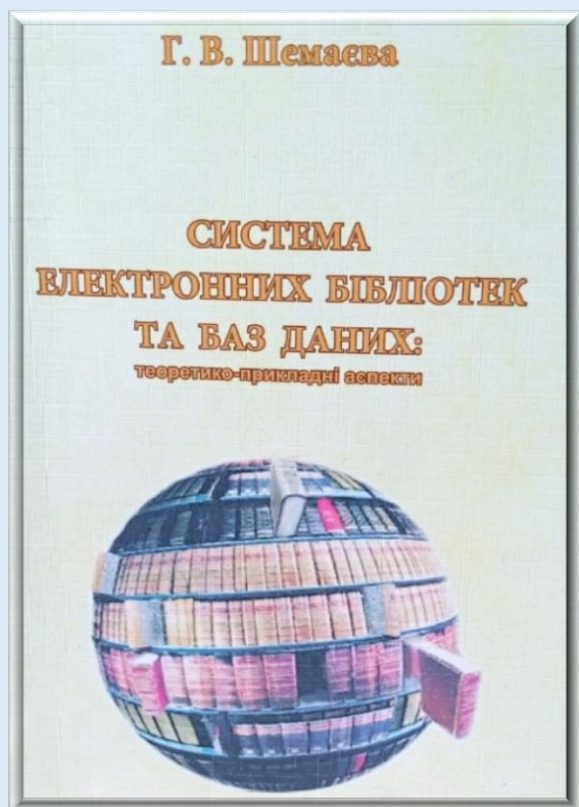
Простежено цілісну картину еволюції наукового журналу, проаналізовано передумови виникнення та етапи розвитку електронного журналу в контексті світових тенденцій (модернізації, інновації, трансформації).

Розглянуто основні функції, характеристики та переваги наукового електронного журналу, наявні стандарти його створення та розповсюдження. Обґрунтовано відповідні концептуальні, науково-методичні та практичні напрями роботи бібліотек з електронними журналами на всіх етапах їхнього розвитку. Визначено особливості управління колекціями електронних журналів у бібліотеках, запропоновано технологічну схему та основні принципи такого управління, розроблені на основі практичного досвіду провідних бібліотек світу.

На сьогодні вже накопичений різноманітний практичний досвід у створенні електронних ресурсів й організації доступу до них, що дозволяє стверджувати про формування системи електронних бібліотек та баз даних.

Інтенсивність змін в інформаційно-технологічній сфері вплинуло на формування системи електронних бібліотек та баз даних, кардинально змінило ситуацію в сфері збору, збереження й обробки даних. Вплив інформаційних технологій на формування системи електронних бібліотек проаналізовано в посібнику:

Шемаєва, Г. В. Система електронних бібліотек та баз даних: теоретико-прикладні аспекти [Текст]: навчальний посібник / Г. В. Шемаєва. – Х.: [ХДАК], 2014. – 155 с.

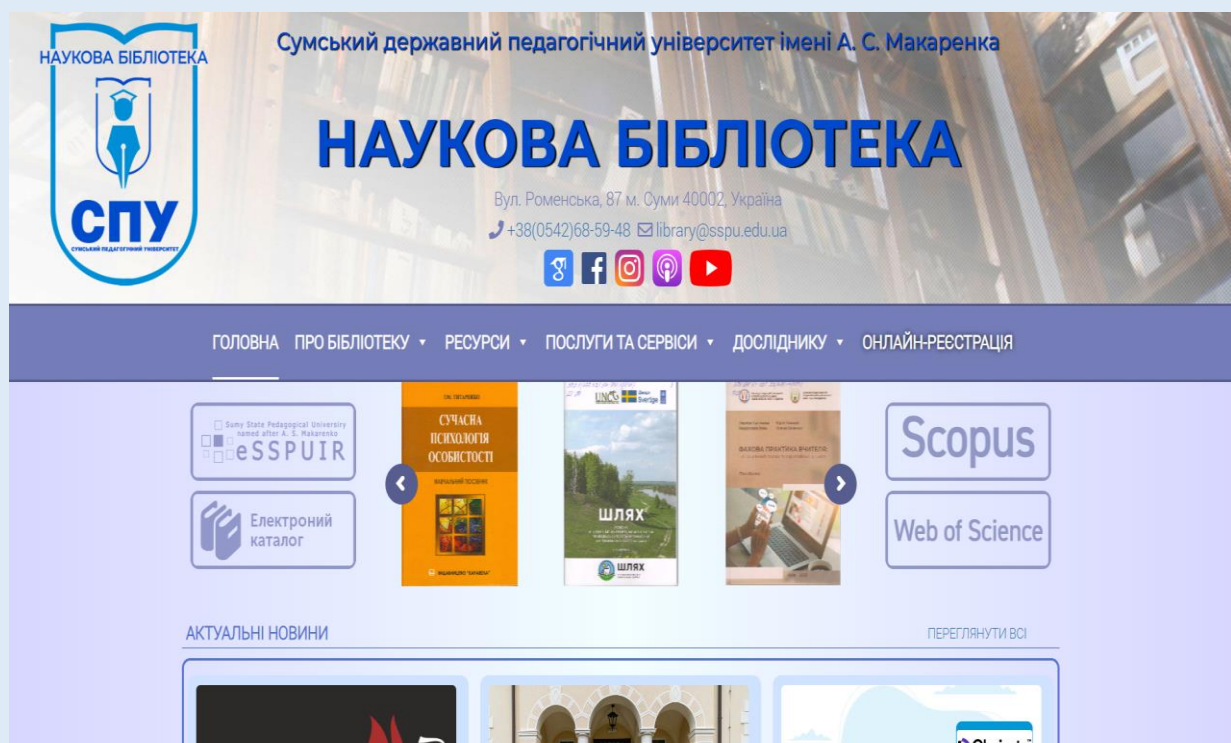

Зміст представленого посібника покликаний надати читачеві загальне уявлення про формування системи електронних бібліотек і баз даних; напрями практичної організації електронних бібліотек; технологічні, правові, лінгвістичні особливості їх створення.

Розвиток нового інформаційного суспільства в галузі освіти і науки вимагає нової інформаційної підтримки, яку в діяльності закладу вищої освіти здійснює бібліотека. Одним із перспективних способів інформаційного забезпечення навчального процесу та наукової діяльності стає використання комплексних електронних інформаційних ресурсів Наукової бібліотеки, які доступні для користувача у зручному вигляді через мережу Інтернет.

Ознайомитись з роботою електронних інформаційних ресурсів можна на прикладі роботи електронного сайту Наукової бібліотеки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка:

Наукова бібліотека. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка [Електронний ресурс] : сайт / Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка – Електрон. текстові та зображув. дані. – Суми, 2024. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/> вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з титул. екрана.

Електронний каталог – підсистема автоматизованої бібліотечної інформаційної системи, що складається з бібліографічних баз даних, інформаційного і лінгвістичного забезпечення у комплексі із системою керування базами даних і набором прикладних програм, призначена для організації доступу до баз даних бібліотеки.

Електронний каталог розкриває склад і зміст бібліотечного фонду, забезпечує вільний доступ до інформації про нього 24/7 і працює в режимі реального часу.

Основними завданнями та функціями каталогу є: накопичення та компактне збереження великого масиву інформації з можливістю маніпулювання даними; забезпечення багатоаспектного оперативного пошуку інформації про наявність документів у фонді бібліотеки; створення інформаційного комфорту для користувачів; інтеграція ресурсів бібліотеки у світовий інформаційний простір через мережу Інтернет.

Електронний каталог Наукової бібліотеки СумДПУ імені А. С. Макаренка [Електронний ресурс] / Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка : сайт. – Електрон. текстові та зображув. дані. – Суми, 2024. – Оновлюється постійно. – Режим доступу:

<https://lib.sspu.edu.ua/library/DocSearchForm;jsessionid=8706E36EF73CBE932888CFAB16AD2C72>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). –

Назва з титул. екрана.

Електронний каталог бібліотеки Сумського державного педагогічного університету

Пошук Відібрані Формуляр Сайт бібліотеки Сайт СумДПУ Українська Увійти

Автор: Містить текст
Назва документа: Містить слова
Мова: Без обмежень
Вид документа: Без обмежень
Рік видання: - 2023
Електронна версія: ☐ Є в наявності
Навч. дисципліна: Без обмежень

Сортування: Автор Назва документа
За зростанням За зростанням За зростанням

Кількість документів на сторінці 20 Очистити Шукати

Розширений перелік полів

Останнє поновлення: 13.11.2023 Кількість документів: 248531

Пошук теми за класифікаторами
Шукати тему

Класифікатори

- Автори/реферати
- Відеокліпи ресурси Springer Link
- Ліцензії
- Ключові слова
- Користувачі СумДПУ
- Персоналії
- СумДПУ
- УДК
- Фонд рідкісних та цінних видань

За 2023 рік: 13736
За весь період: 304333

Інформаційно-пошукова система
"УДЛ/Бібліотека"

Підвищення якості освітнього процесу здійснюється шляхом використання новітніх технологій, адаптації в інформаційному просторі, цілеспрямованого формування інформаційної культури. Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка, впроваджуючи в практику роботи сучасні інформаційні сервіси, здійснює розробку проєкту «Інформаційна культура користувачів Наукової бібліотеки». Для удосконалення роботи з підвищення рівня інформаційної культури користувачів, популяризації електронних ресурсів бібліотеки створено та розміщено на сайті мультимедійні презентації (слайд-лекції для першокурсників) «Електронний каталог. Алгоритм пошуку», «Ресурси Наукової бібліотеки», «Послуги та сервіси Наукової бібліотеки».

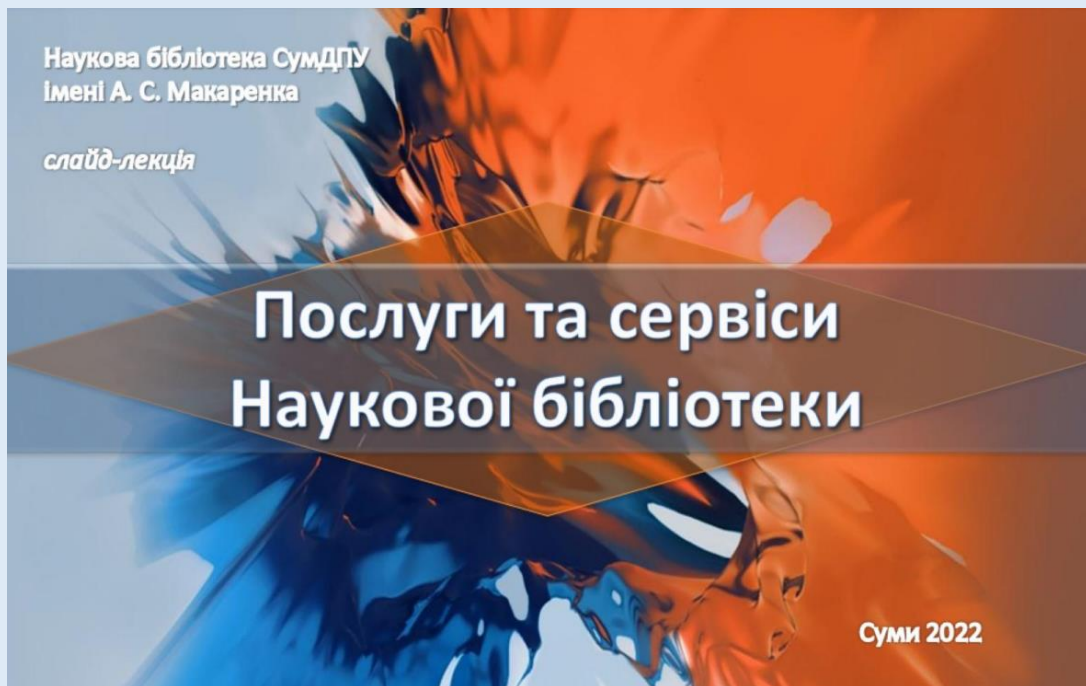
Електронний каталог: алгоритм пошуку [Електронний ресурс] : слайд-лекція : презентація PowerPoint / Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка ; упоряд. Ю. О. Бойко. – Електрон. текст. і зображув. дані. – Суми : НБ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – 23 слайди. – Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/elektronnyj-katalog.-algorytm-poshuku.pdf>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з титул. екрана.

Ресурси Наукової бібліотеки СумДПУ імені А. С. Макаренка [Електронний ресурс] : слайд-лекція : презентація PowerPoint / Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка ; упоряд. Ю. О. Бойко. – Електрон. текст. і зображув. дані. – Суми : НБ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021 – 19 слайдів. – Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/resursy-naukovoyi-biblioteky.pdf>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з титул. екрана.

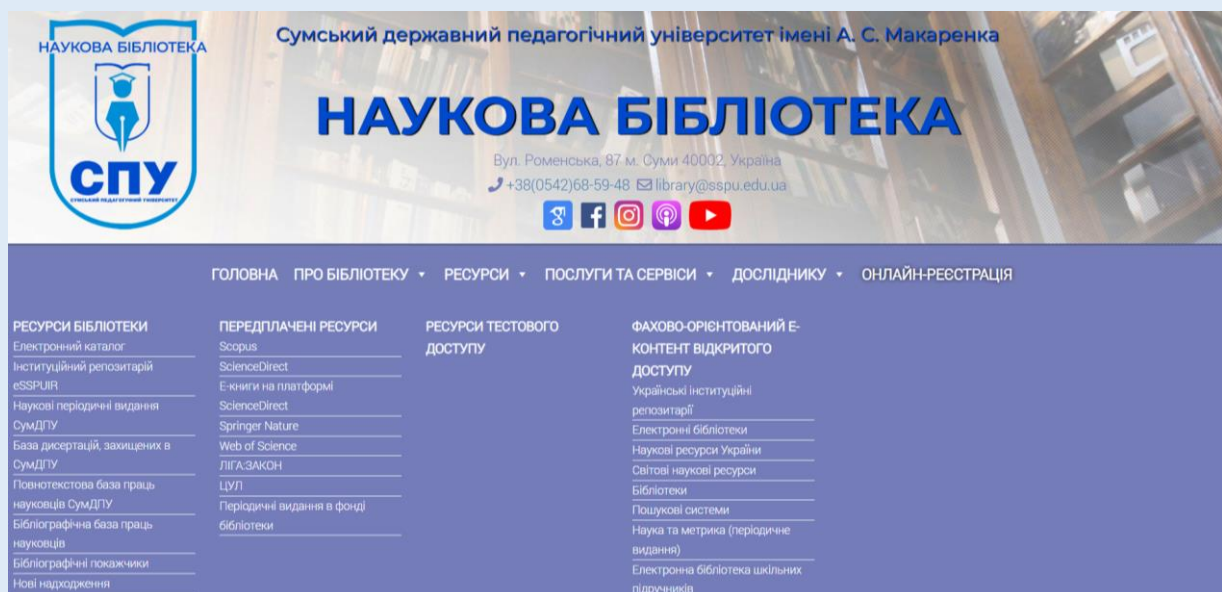

Послуги та сервіси Наукової бібліотеки СумДПУ [Електронний ресурс] : слайд-лекція : презентація PowerPoint / Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка ; упоряд. Ю. О. Бойко. – Електрон. текст. і зображув. дані. – Суми : НБ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. – 21 слайд. – Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/slajd-lekcziya-poslugy-ta-servisy-naukovoyi-biblioteky.pdf>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з титул. екрана.

Інтернет технології привели до ліквідації монополії бібліотеки на володіння даними в систематизованому вигляді. Складається ситуація, в якій не обов'язково фізично звертатися в бібліотеку, щоб отримати доступ до інформації та знань.

Повноправними об'єктами аналітико-синтетичної обробки документів у бібліотеках є електронні інформаційні ресурси. Електронні ресурси – це інформаційні ресурси, які створюються, керуються та використовуються за допомогою комп'ютера й містять дані та програми, зафіксовані в електронній формі на певних носіях, у тому числі й ті, що потребують використання периферійного пристрою, приєднаного до комп'ютера або зв'язку з комп'ютерною мережею.

З метою запровадження дієвих практик та інструментів на підтримку ідей відкритої науки та нових моделей фахової комунікації створено відкритий ресурс Електронний архів наукових та освітніх матеріалів СумДПУ імені А. С. Макаренка (eSSPUIR):

Інституційний репозитарій СумДПУ імені А. С. Макаренка eSSPUIR [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А. С. Макаренка ; Наукова бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка : сайт. – Електрон. текстові та зображув. дані. – Суми, 2024. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з титул. екрана.

Тож сьогодні інформація та все пов'язане з нею увійшло у наше життя: жоден фахівець не може обійтися без роботи з інформацією, кожна людина активно використовує інформацію у повсякденному житті.

*Матеріал підготувала
бібліотекар II категорії Жук М. М.*